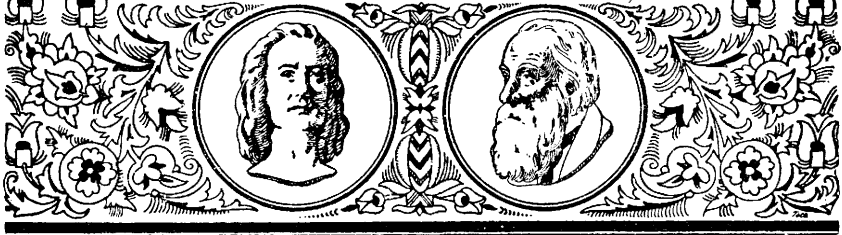

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Degyetek szent lelket!

Soha nem volt nagyobb szükségünk a pünkösdi szózatra, mint napjainkban. Az élet nagy megpróbáltatásaiban, a bennünket környező zord, szeretet nélküli világban, melyben némelyek úgy látszik egészen elfeledték az evangélium örömeit, mi volna alkalmasabb arra, hogy megerősítsen, mint a szentlélek ajándéka.

Nagy és szent ajándéka ez Istennek, mely erőt és bizalmat, kitartást és hűséget ad nekünk nehéz napjainkban, mert, amint az apostol mondja: Nem kaptátok a szolgaság lelkét a félelemre, hanem fiúságnak lelkét kaptátok. (Rom. VIII. 15).

Igen! Mi mindnyájan Istennek fiai vagyunk, azok akarunk maradni, erre akarunk törekedni teljes szívünkkel, teljes elménkkel és teljes erőnkkel. Tudjuk, hogy nagy és nehéz feladat az, hogy magunkban az Isten fiúság jézusi eszményét kialakíthassuk, de nem rettenünk vissza tőle. Ezért van szükségünk a szent lélek ajándékára s az ennek eléréséhez oly kívánatos nagy türelemre és kitartásra, mert nagyon jól tudjuk, hogy csak béketűrésünk által nyerjük meg a mi lelkünket. (Lk. XXI 19).

Ebben a szent törekvésünkben semmi földi hatalom meg nem gátolhat soha! Jaj annak, aki ezt teszi, mert aki a szent lélek ellen szól, annak sem ezen, sem a másvilágon meg nem bocsátatik. (Mt. XII. 32).

Emelt fővel, rendithetetlen lélekkel küzdjünk és harcoljunk azért tovább is emberi jogainkért, hitünkért, lelkiismeretünk szabadságáért és intézményeinkért, mert csak így tesszük magunkat méltókká arra, hogy elnyerhessük a pünkösdi szent ünnepen a nagy isteni ajándékot.

„Viseljetek gondot azért az egész nyájjra, melyben a szentlélek titeket vigyázókká tett“. (Csel. XX. 28).

V. B.

Péterfi Dénes.

1851 aug. 30 — 1925 máj. 15.

Ez a gyászkeret olyan ember nevét keretezi, akit e lapok olvasói egy hosszú élet termékeny és gazdag munkásságából ismernek. A megfelelőbbé tehetetlen halál sajnó fájdalommal tölti el lelkünket s kezünkbe adja az engedelmeskedni alig tudó tollat, hogy visszaidézzük emlékezetünkbe azt az embert, aki 14 esztendővel ez előtt — ma sem tudjuk igazán, miért? — lelépett a közélet teréről s visszavonult a család magányába, hogy ott meditáljon az emberek közéleti forgolódásáról és az élet nagy kérdéseiről.

Péterfi Dénes Középjátsán született, Erdővidék azon tájékán, amely annyi jelest adott nemcsak a mi unitárius egyházunknak, hanem az egész erdélyi magyar tudománynak és közművelődésnek. Két évi angliai tanulás után hazajöve, kolozsvári pap s még ugyanazon év (1876) szeptemberében teológiai akadémiai tanár lett. Ettől kezdve 1911-ig megszakítás nélkül töltötte be legjobb tudása és buzgó igyekezete szerint mindkét hivatását. Közben 1878 óta nyugalmába vonulásáig szerkesztette, először Kovács Jánossal, később egyedül a Keresztény Magvetőt, mely az ő ideje alatt lett a hazai magyar protestáns irodalom elsőrendűnek elismert tudományos folyóirata. Közben hosszú időn át a gimnáziumban is tanította a felső osztályokban a filozófiai tanulmányokat.

Élete külső körülményeiben nincs semmi rendkívüli, semmi, ami különösen megkapó és érdekes volna. Egy szerény kezdetből induló életpálya, amely egyházunk kebelében lehetséges legmagasabb állásig emelkedik, minden külső segítség és támogatás nélkül és minden törtető tülekedés nélkül. Aki egyházunk belső életét ismeri, az tudja, mit jelent nálunk három ilyen állásnak, minő a kolozsvári papság, a teol. akadémia bölcsészeti tanszéke és a Keresztény Magvető szerkesztősége, könyök-harcok és tülekedés nélkül való elnyerése és betöltése. Belső értékek, szelleme elhomályosíthatatlan fénye és nem külső viszonyok és vonatkozások szövedéke biztosították neki e hatalmas munkatér és nem ez állások adtak neki rangot, tekintélyt és elismerést, hanem szelleme mléysége, gondolatainak ragyogó tisztasága és életnézetének nemesen egyszerű erkölcsi idealizmusa adott fényt és tartalmat ez állásának. Lelke befelé tekintett saját mélyébe s élete egész tartalmát ez introspektív szemlélet adta. A világi élet külső hatalmi érvényesülését nem értékelte s lényétől idegen volt minden, ami a társadalmi életben való előhaladás és érvényesülés érdekeit szolgálta.

Emlékezetem visszaszáll nagyon régi időkbe, a régi kollégium viharvert padjaira és megjelen előttem egy halk beszédű, minden szó formáját és jelentését mérlegelő mester, ki finoman és gyöngéden kérdez és remeg, hogy olyant talál kérdezni, mire nem tu-

dunk felelni, aki egy-két rövid szóval mindig eloszlatja felfogásunk elöl a ködöt és homályosságot és látom azt a tanítót, aki biztos itélettel igazodik el a nagy életkérdések utvesztőiben és látom azt az embert, akinek élete a kathedrán előadott erkölcsi elvek megpecsételése volt.

Egyéniségének legjellemzőbb vonása mindig az eszmét, mindig a lényegét, mindig a szépet kereső szellemi alkata, mely mindig csak a megfelelő formában keres külső alakot és kifejezést. Nem használ egy henye vagy fölösleges szót, ajkát nem hagyja el egy rossz hangzású vagy durvaságot kifejező gondolat. És a nemesre és szépre beállított ez a szellemi alkata rányomja meghatározó bélyegét egész magatartására, az emberekkel való érintkezésére. Sem mint tanítványa, sem később mint kartársa, sem mint az általa nagy gonddal szerkesztett folyóiratnál belső munkatársa soha sem hallottam tőle semmit, ami durvaságra, indulatosságra mutatott. Ha fiatal éretlen diák-ésszel bosszuságot szereztünk neki, egy szemrehányó tekintet s hideg és nyugodt arcának egy fájdalom, kissé eltorzuló megrángása volt a fegyelmezés és — aztán szelid kitérés és elfordulás a neki fájdalmat és valóságos rosszulletet okozó neveletlenség elől.

És később a tanácskozó asztalnál hányszor láttam, minő lelki aversioval fordul el az ő szelid, leányos természete az érvényesülni akarás tülekedő összecsapásaitól: mint a mimosa kelyhei, úgy záruhtak be lelke ajtóit minden durvaság, minden nyersség érintésére.

És aztán — egyszer elzárkózott lelke, bezárult hosszú időre, talán örökre. De akiket szeretetébe és bizalmába fogadott, azok nem ezt a hidegnek látszó, kevés szavu embert ismerték meg, hanem egy vidám kedélyű, mindig nemesen gondolkodó jó barátot, akinek jó kedve — ha úgy jött — gátakat szakított, akinek humora ragyogott és csillogott, szatírája metszett, de mindig felemelt és nemesített.

És előttem áll nemcsak a szelid lelkű, halk beszédű Mester, a tanító; hanem az egyházi szónok, akit meghallgatni mindig várva várt alkalom és szellemi gyarapodás és felemelkedés áldott adománya volt számunkra. Nemcsak akkor, mikor mint fiatal pap szónoki sikereivel meghódítja a sziveket, hanem működése alkonyán is mindig várakozással megyünk a templomba és lelkileg mindig meggazdagodva és felemelkedve távozunk onnan. Minden beszédje egy művészi lélekkel kidolgozott kerek egész, amely nem a régi előírás szabályai szerint épül fel. Nem falusi, hanem műveltebb gondolkodású és gazdagabb lelki világu hallgatók részére, akiket leköt és lebilincsel tárgya beállításával és felold, kielégít frappáns probléma-oldásaival. Előadásának művészi formája és folyton emelkedő lendülete és ereje páratlan szellemi élvezetet nyújt. A múlt század prot. igehirdetésének történetében az ő neve a legnagyobb és leghatásosabb szónokok között fog szerepelni.

A tudós teológust, aki öntudatosan és meggyőződéssel áll

tudományos álláspont képviselőjéül, nemcsak klasszikus szépségű és mesteri formai tökéletességű imái, agendái és beszédei árulják el, hanem vallásbölcseleti munkái és fordításai is. Az ő hatására vették fel teol. akadémiánk tanulmányi rendjébe a vallásbölcsezetet. Nagy figyelmet keltettek a darwinismusról irt kiváló munkálatai, amelyek olyan időben jelentek meg a magyar irodalomban, mikor ez a természettudományi irány nálunk még csak a budapesti egyetem állattani tanszékén talált képviselőre. Mint szabad-elvű vallásos gondolkodó a tiszta theismus hive, melyet angol mesterei nyomán, de egész valóján átszűrődő meggyőződéssel hirdet. De meggondoltan halad s a történelem során kialakult és igazolt valódi értékeket nem dobja el a radikalizmus jelszavaiért. Visszatekintve tudományos működésére, az a gondolatunk támad, hogy az ő drága emlékezetének ápolásáért is, de még inkább híveink és papjaink szellemi táplálásának érdekében is válogatott műveiből egy szép kötetet kellene kiadni. Emlékezetét így ápolnók hozzá legmértőbben és a magunk kegyeletét olyan formában fejeznők ki, mely nekünk is szellemi okulásunkra szolgál.

A Keresztény Magvetőnek kezdetben mint figyelmes olvasója, később mint belső munkatársa tanultam megismerni az ő minden részletre kiterjedő, figyelmes valóját és kritikai rostáló szellemét. Az a körülmény, hogy visszavonulásakor engem ajánlott utódjául, tiszteletre hangol, de nem tesz elfogulttá emlékezte iránt. A folyóirat a maga 57 évfolyamával ma már neincsak az unitárius egyház, hanem az egész magyar protestáns teológiai tudomány értéke és kincse, amelyet a tudományos kutatásnak mellőzni nem lehet. Beszél saját magáról s arról a gondosságról, mellyel Péterfi szerkesztette s szelleme bélyegét rányomta.

Május 17-én d. u. 4 órakor temették el Külmagyar-utcai házából a köztemető legdélibb és legmagasabban fekvő részén oda, ahol szellemi rokonai Brassai, Berde és Bölöni Farkas Sándor pihennek. A gyászháznál Vári Albert végezte meleg szeretettel és hódoló elismeréssel az istentiszteletet, a sirnál az Unitárius Irodalmi Társaság nevében dr. Borbély István, az unitárius egyház képviselő tanácsa, a kolozsvári egyházközség, az unitárius kollégium igazgatósága és régi tanítványai nevében e sorok írója mondott utolsó Istenhozzádot.

Emlékezte áldott, legyen csendes siri nyugalma!

Dr. Gál Kelemen.

Péterfi Dénes nyug. kolozsvári unitárius lelkész és teol. tanár halála alkalmából a teol. akadémia igazgatósága elhatározta, hogy az elhunyt emlékére alapot létesít. Az igazgatóság e célra 1000 leut, W. H. Drummond ur a Manchester New College volt növendékei nevében 2000 leut adományozott. Felkérjük az elhunyt tisztelőit, barátait és volt tanítványait, hogy adományukat koszoru megváltás címén juttassák el az Unitárius Teol. Akadémia Igazgatóságához.

TŰZHELY MELLETT

Kolozsvári emlék.

A kolozsvári unitárius kollégiumnak, régi Alma Materének szeretettel ajánlja öreg diákja.

1.

A sétatér . . .

*Fák és padok,
Friss színek és friss illatok.*

*Már fuj az őszi dők szele
És hull, csak hull a gesztenye.*

*. . . Ne menjünk erre. Hasztalan
Látnók tavát vigasztalan,*

*S mit sem mondón a büs sziget
Körül hiába jár szived.*

*Nincs már egy ut sehol, sehol,
Hol sejténéd: megnyughatól,*

*Csak szín, csak hang, csak emberek;
S már régi lelked sem leled.*

2.

*A Farkas-utca álmatag
Közén hűs hársak állanak.*

*Virágos, rácsos ablakok
Nem nézik, merre ballagok.*

*Ez a holt város: Istenem,
De régesrég is ismerem . . .!*

*A templomajtó szép ivét,
A vén kolégyomok szívét,*

*A holt színház bejáratát:
Ki érti mindnek bánatát?*

*Ó, Istenem, ily kincseken
Halunk ma hősen s nincstelen.*

*A régi csend csak átölel
S e vén falak árnya föld el, —*

*Csak áll, csak vár sok vén terem:
Halunk koldusként s jeltelen.*

(Kolozsvár.)

JAKAB GÉZA.

Az első regény.*

Komárom messze földön híres ügyvédje, Asztalos István uram új bojtárt fogadott.

Ami azt illeti, szükség is volt a friss segítségre, különösen, amióta a gabonaszállítók száma úgy elsokasodott, mint bolyban a hangya.

— Szaporítsuk hát a kancellária tudományát is, mondotta kedélyesen Asztalos fiskális uram, mikor tekintetes nemes Vály Ferenc professor ural megkötötték az egyezséget s mindjárt ki is jelölte az új gyakornok helyét az egyik aktákkal telerakott íróasztal mellett.

A jelölt ur csak másnap reggel állt munkába. Szépszál sudár fiatal ember volt, gazdag szőke hajkoronával, csinos testtartással.

* Mulaivány szerző: Jókai szerelmei c. novellás kötetéből.

Egész lényén meglátszott, hogy nemcsak születésbelileg, lelkében is nemes fiatal ember. Neve Jókai Móric. Most jött haza Kecskemétről, ahol elvégezte a jogot, eleget akar tenni néhai édes atyja, ásvai Jókai József ur kivánságának: prókátor lesz belőle.

— No öcsém csak igyekezz beleszokni az igazságszolgáltatás praktikáiba, ezekbe a fránya huncutságokba, mert ahogy fogod a mesterségedet, ugy veszed hasznát.

Majd eléje adott egy csomó aktát, hogy nézze csak át azokat a szerződéseket és kereseteket, aztán úgy otthagyta ökelmét, mint Pál apostol a korintusiakat.

A komáromi liliomszál leányoknak, mikor meghallották, hogy Jókai Móric alig jött haza s már is beállott bojtárnak Asztalos uram irodájába, lekonyadt szép virágfejük s ha nem ütközött volna magasabb törvényekbe, talán meg is ostromolták volna Asztalos ur tisztes házát. Ugy kirepült szivükből egyszerre az öröm, mint nyitva felejtett kalicka-ajtón az énekes kanári.

Asszonyi hajlandóságaiknál fogva jogos felháborodásukban Vály professzor sem maradt mentes a gyanúsításoktól. Pedig az ő göndör hajfürtjeit, mosolygó papi arcát igen-igen szerették.

— Biztosan azért dugta olyan hamar be abba az irodába, nehogy lelopja valaki arcáról a fehér himport.

Jókai Móric ifiur hazaérkezése tagadhatatlanul nagy szenzáció volt Komáromban. Nemcsak azért, mert a legjobb hírek előzték meg jövelelét, mert olyan nagyszerű táncos, amilyen még a szomszéd vármegyében sincs, mert olyan szellemes udvarló, akibe még a „hirös város“-ban, Kecskeméten is beleszerelmeskedett minden uri dáma, de ezen felül is annyi jó hír jött a dilizsáncon róla, minélfogva nem csoda, ha a legényváró leánysziveknek rosszul esett a hirtelen elmenekülés.

Mert Komárom város, mi csürés-csavarás legyen benne, ekkor élte fénykorát. Gazdag kincses város volt, ahol alig mulhatott el nap anélkül, hogy valami multság, friss szórakozás ne tette volna változatossá a folyton új érdekességek után vágyakozó komáromiak életét. Télen bálók az „Aranyas“ tükrös termeiben vagy a megyeház diszes csarnokában, nyáron színészet Déryné ifiasszonnyal, Megyery és Lendvay teátrálista urakkal.

— Ha bál, hát legyen bál, mondták a komáromi urak s bizony nem ment ritkaság számba, ha a második huszonnégy órába is áthajlott a nagyuri dinom-dánom.

A multság-rendezésben pedig maga Nádasdy főispán ur, meg generális ur Bakonyi jártak elől jó példával. Hogyne követte volna hát ezt a kellemetes példát az egész város apraja-nagyja, főurak, nemesek, polgárság, katonaság egyaránt?

De ha nem lettek volna bálók, estélyek, a fiatalság akkor is tudott találni elég alkalmat egy kis multság rendezésére. Májusban majális, júniusban juniális, László napján Szent László, Péter-Pálkor dárídó, júliusban Anna-bál, míg a lábad ki nem áll, Kon-

kolyéknál keresztelő, Domokoséknál mennyegző, ha meg elfogyott a listád, Szarka uram szivesen lát minden juxot, minden tréfát: így mulattak Komáromban ezekben a boldog időkben, de még ennél is jobban, amiről azonban csak a fiatalság meg a Sziget százas fái tudnának némi beszámolót adni.

Komárom buskomorságba esett leányszivei szerint ezekről a multságokról, családi ünnepegekről maradt el egyelőre Jókai Móric amiatt a dohos ügyvédi iroda miatt, valójában azonban az volt a helyzet, hogy Móricnak volt magához való esze s kellemesebb pótszert talált ezeknek az ihajjárés dévaj mulatozásoknak a feledtetésére, mint amennyi kellemetességet magok az eredeti multságok szerezhettek öneki.

Ez a csodás pótszer pedig egy nagyon szép virágszál volt, nyíló fehér rózsza, Asztalos uram kertjének ékes büszkesége: Etelka kisasszony.

Jókai Móric ennél fogva hűséges, pontos ügyvéd-segéd volt, már ami a bejárást, de főleg az eljöveteit illette, mert az akták számát tekintve, azok bizony folyton szaporodtak az öreg íróasztalon. Asztalos Etelka pedig mindegyre talált valami okot, hogy bebeszaldjon drága atyjaurához.

Röpdeső galambok előtt sem lévén tilalomfa, így hát igazán könnyű volt a két fiatal szívnek naponként találkozni s kicserélni egymás véleményét az éppen divatos új szenzációkról, írókról, téatrumról, bálokról, fiatalokról.

Móric, mint a szorgalmas méh, úgy kereste az alkalmat, hogy találkozzék Etelka kisasszonnyal, a szép rózsaszállal. Amit viszont Etelka sem mulasztott el sohasem észrevenni, sőt amennyire csak tőle tellett, fokozta ezt a ragaszkodást Móricban. Igaz, hogy Asztalosné tekintetes asszony kissé szigoruan ügyelt leánya minden mozdulatára, de Etelka igen kiváló stratégia volt s a Móriccal való harcászati terepet mindig úgy választotta meg hogy Asztalosné asszony hivatalos foglalatoskodásnak tekintse ezt részéről.

— Benn az ügyvédi irodában csak nem gyanakodhatik rá szerető édes anyja, gondolta magában.

Pontosan megtudakolta tehát jóelőre édes atya távozását s ilyenkor, mint egy kis veréb, egy-kettő berepült Asztalos uram hivatali szobájába, ahová a félénk, sőt szinte gyáva Móric urat amugy energikusán beparancsolta. Mert ha szép szerivel félt ökelme bevonulni princípális szobájába, kész volt a rendelet is:

— Jurátus ur, sziveskedjék azt az aktát . . .

De tovább már Jókai sem tűrhette a gunyt. Futott, szaldt a huncut kis Etelka mellé, aki fiatal szive arany jószágával besugarazta ifjusága napjait, fellobbantotta s harcra vértetzte bátortalan reményeit.

Ahogy pedig mind gyakrabban nyílt a kancellária ajtaja, az arany lelkű Etelka annál inkább vigyázott arra, hogy a döngicsélő méh ne repüljön más virágszálra. Mert háthogy okos szemével

észrevette már azt a gyöngéjét is a fiatal jurátusnak, hogy nagyon erélytelen ember ökelme, vigyázni kell még a szellőre is, amely rá fú. Mivel pedig Etelka ép Vály tanár urhoz járt történelem és természetrajz órára, óra előtt és óra után ugyancsak egymás mellett lehettek. Óra előtt odakisérte, hiszen történetesen ő is a sógoráékhoz ment az irodából, óra után pedig csak nem engedheti egyedül hazamenni, mikor neki is készülnie kell már özvegy édes anyjához.

Igy teltek, multak a napok, folyton együtt voltak, ami nemcsak, hogy senkinek sem tűnt gyanusan fel, de a finom lelkű, szeizmográf érzékenységu Vályné figyelmeztetni sem feledte el:

— Móríckám, Etelka megy már, kísérd haza.

Móríckám persze figyelmeztetés nélkül is bölcsen tudta ezt, de sokkal jobban esett lelküknek, ha Eszter néne szájából hallották ezeket a szives szavakat.

A fiatalok pedig hűségesen megragadtak minden kínálkozó alkalmat, annál inkább, mert így is keveselték az együtt töltött időket. Mert ej, ej, furcsa csoda-fa a szerelemfa. Annál jobban nő, minél több gyümölcsöt szednek róla. S Jókai is így volt Etelkával.

Ha Etelka ment valahová, Móric is elkísérte. Ha Asztalosék bálba, házi mulatságra voltak hivatalosak, Móric úgy rendezte, hogy ő is ott lehessen a meghívottak között. Ez pedig nem került sok fáradságába, mert Móric megjelenését a legnagyobb örömmel fogadták minden komáromi családnál. Nemcsak azért, mert ismert, régi familia sarja s atyja-urát is általánosan szerették, de azért is, mert ahol Jókai Móric ott volt, ott kivirágzott a jókedv rekettye-bokra, ötletes játékokkal tarkította a mulatságot, aranyos derüje mindenkít magával ragadott. Különösen, ha mellette volt Etelkája, álmainak diadémós királynője, ifjonti napjai örök egy reménye.

Ez alatt pedig Jókai boldogan készült az ügyvédi cenzura letételére, de még boldogabban gondolt az azután következő aranjuzi szép napokra.

Csakhogy a kis város rettenetes rákfenéje: a pletyka, ami akkortájt divatosabb volt Komáromban, mint Kálmán király idejében a boszorkányság, megirigyelte a két szív galamb-boldogságát s ugyancsak kikezdte átkozott bacillusaival. Szájas vén asszonyok előbb kellemeteskedőn, virágos szavakkal öltögették rájuk nyelvüket, de aztán fellángolt bennük a dudvás irigység. Mért legyenek boldogabbak ezek az egymásra talált fiatalok, mint ők, akik felett elhuzott már a darvak csapata? Szét kell szakítani őket, nehogy boldog órákkal szentelhesse meg robotukat a sors. A kajánság szelleme befészkelte magát az emberi értelmetlenségbe s a komáromi főködös nénikék hamarosan válaszut elé állították a szigorú Asztalosnét.

— Jókainé reverzálist fog kérni, pletykálták.

— Nem, nem, robbant ki kétszer is a szó belőle. Inkább sohse legyenek egyik.

Aztán nem beszélt többet. A Gonosz megülte a lelkét, győze' mi tort tartott benne.

Egyetemes egyházunk rendszeres egységbe foglalt pénzkezelési és számvevőségi szabályzat tervezetének rövid ismertetése.

Egyházi főhatóságunk évekkal ezelőtt belátta, hogy jelenleg érvényben levő pénzkezelési szabályzatunk, mely alig több a semminél, reformra szorul. Az idő haladásával, a tudomány fejlődésével lépést nem tartó törvényeinket a modern kornak megfelelő törvényekkel kell kicserélni. Ezt nemcsak a vagyon kezelés és ellenőrzés szigoru keresztül vitele, hanem legfőképen a változott viszonyok által teremtett helyzet követeli.

Nem várhatunk senkitől semmit, tehát „segíts magadon és az Isten is segít“ elv alapjára helyezkedve kell a pénzkezelést és számvitelt szabályozni. Értse meg minden unitárius, hogy egyetemes egyházunk céljainak megvalósítása költséggel jár, a vagyon annak létfeltételét képezi, vagyonunk tehát nemcsak anyagi, hanem okszerű értékkel is bír. Ennek a vagyonnak helyes kezelésére és ellenőrzésére kell ma a legnagyobb súlyt fektetnünk.

Főhatóságunk 1925 március 12-én kelt 540 számú megtisztelő leiratával csekélységemet kérte fel az egyházközségek és központi pénztár kezelésére, valamint a központi számvevőség hivatására és hatáskörére vonatkozó szabályzat tervezetek elkészítésére.

Csekély tehetségemhez képest örömmel vállalkoztam a feladat megoldására.

Ugy gondolom, nem végzek fölösleges munkát, ha azokban lefektetett modern pénzkezelési és számviteli elveket a nyilvánosság előtt rövidesen ismertetem.

A szabályzatok elkészítésénél kizárólag egyetemes egyházunk érdeke vezetett és azon régen ohajtott szempont, hogy a pénzkezelést és ellenőrzést az egész vonalon egységessé tegyem, rendszeres egységbe foglaljam és a vagyon-kezelés ellenőrzését a legalsótól a legfelső fokig független számvevőség hatásköre alá vonjam, mely által megalkossam az unitárius egyház és alatta álló testületek gazdasági és számtartársi szabályzatát, mellyel nem csak számot vinni, hanem számot adni és venni is kell.

Fentiek után a szabályzatokat következőkben ismertetem:

1. Az egyházközségi pénzkezelési és számviteli szabályzat 7 fejezetre osztva 49 §-ban szabályozza a pénzkezelést és elszámolást.

Első fejezet a leltár elkészítéséről, annak mikénti vezetéséről, tárgyalási módjáról és a számvevőséghez való felterjesztéséről; a második fejezet a költségvetések elkészítéséről, okmányolásáról, tárgyalásáról és a számvevőséghez való felterjesztéséről; a harmadik fejezet a pénzkezelésről, lelkész, gondnok, pénztárnok köteletségéről és felelőségéről; a negyedik fejezet utalványok, nyugták és ellennyugták kiállításáról és egyéb okmányok kezeléséről; az ötödik fejezet az ellenőrködésről; a hatodik fejezet a pénztár vizsgálatáról; a hetedik fejezet a számadások mikénti elkészítéséről,

okmányolásáról, tárgyalásáról, számvevőséghez való felterjesztéséről és a számadási perjogról intézkedik. A szabályzat az esperesnek és vizsgálószeknek a vagyonkezelésre és számadásra vonatkozó ellenőrzési és intézkedési jogot teljesen megszünteti és a központi számvevőség hatáskörébe utalja.

2. Az egyházkörök pénzkézelési és számviteli szabályzata 11 §-ban írja elő a teendőket, az esperesi és egyházköri pénzkézelést egy személyben egyesíti, a számvevői teendők ellátását az esperes hatáskörébe utalja. A leltárok, költségvetések, számadások végleges elbírálását a számvevőségre ruházza. A pénzkézelést érintő egyéb teendőkre nézve az egyházközségek pénzkézeléséről és számviteléről alkotott szabályzat rendelkezéseit itt is kötelezővé teszi.

3. A központi pénztárkezelésre vonatkozó szabályzat 7 fejezetre osztva 43 §-ban tárgyalja a pénztár teendőit.

Első fejezet az okmányok átvételét és megvizsgálását; a második fejezet a pénztár kezelést; a harmadik fejezet a naplózást; a negyedik fejezet az értékek kezelési módját; az ötödik fejezet a szerződések nyilvántartását; a hatodik fejezet a pénztári vizsgálatot szabályozza; a hetedik fejezet a pénztár személyi és szolgálati viszonyáról rendelkezik. A pénztár a pénz és értékek kezelésén kívül semmi számviteli teendőt nem végez és mint az E. K. Tanács pénztári ügyosztálya működik.

4. A központi számvevőség szervezetéről, szolgálati, személyi és egyéb viszonyairól alkotott szabályzat 11 fejezetbe osztva 84 §-ban tárgyalja a számvevőség hivatását és hatáskörét.

Az első fejezet a számvevőséget az E. K. Tanács mellé rendeli, szolgálati és személyi viszonyait állapítja meg. Administratív segéd szolgálat tekintetében az E. K. Tanácsnak rendeli alá. Ebben úgy az előzetes, mint az utólagos számviteli ellenőrzés és számvevőségi szakszolgálat tekintetében önálló hatáskörrel ruházza fel és kimondja, hogy ezen hatáskörben teljesített működéséért csak a főtanácsnak felelős; a második fejezet a számvevőség hivatását és hatáskörét állapítja meg; a harmadik fejezet egyenkint felsorolja, hogy a közigazgatási számvevői segédszolgálat mire terjed ki; a negyedik fejezet intézkedik a számvevőség számfejtési teendőiről; az ötödik fejezet meghatározza a naplók mikénti kezelését, szigorlatát, bírálatát és könyvelését; a hatodik fejezet intézkedik a központi számadások és számadási kivonatok elkészítéséről; a hetedik fejezet tárgyalja az összes vagyonleltárok mikénti felülvizsgálatát és belkezelését; nyolcadik fejezet az összes költségvetések számvevői felülvizsgálatára vonatkozó rendelkezéseket foglalja magában; a kilencedik fejezet az összes számadások számvevői felülvizsgálatára és helybenhagyására vonatkozó intézkedéseket öleli fel; a tizedik fejezet a számadási perrendtartást szabályozza; a tizenegyedik fejezet a számvevőség belkezelését és felelősséget állapítja meg.

Minthogy a szabályzatok életre hívásával a pénzkézelés körül létező és képzelt sérelmek nagymértékben fognak orvosoltatni és

után a feltett kérdések szerint bővebben ismertette Chapekné és úgy látszik, hogy a washingtoni gyülekezet nem áll meg itt, mert bizottság fogja tárgyalni, hogy küldhetnének egy misszionáriust. Prágában egy volt katolikus pap készül a misszióra s hihetőleg őt bizzák meg. A gyűlést állandó figyelemmel és hasznos hozzászólásokkal kísérte a közönség.

Még csak ezt: Most érkeztem a templomuk irodájába Taft főbíró urtól, Amerika volt elnökétől. Milyen kedves és feledhetetlen negyedóra! A főbíró kissé gyengélkedik, de fogadott és láthatólag jól esett hallani erdélyi testvéreiről. Egyes epizódok pompás nevetésre hangolták és igen melegen megköszönte látogatásomat.

1925. április 23.

Boros György.

oo

Egyleti élet és munkásság.

Pilléreink. Lapunk megelőző számában közöltük azoknak a világi férfiaknak a neveit, akik az egylet hívó szavára alapító tagoknak beállottak. Most azoknak a lelkészeknek és más egyházi alkalmazottak neveit közöljük, kik nem csak hívatálukból kifolyólag buzgolkodnak egyletünk érdekében, hanem egyéni áldozatokkal is példát mutatnak. Ilyen alapító tagjaink névsora a következő: Ádamosy Gábor Kövend, Balázs András Székelyderzs, Báró József Városfalva, Deák Miklós Székelyszentmihály, Kisgyörgy Imre Olt-hévíz, Kisgyörgy Sándor Vargyas, Orbok Gyula Csóktalva, Pataki András Várfalva, Pál Ferenc Oklánd, Péter Sándor Muzsna, Dr. Mikó Lőrinc, Hadházy Sándor, Dr. Boros György, Gálfi Lőrinc, Dr. Varga Béla Kolozsvár, Gálfalvi Samuel Székelykeresztur. Az alapítók férfi tagjainak száma jelenleg harminchét, amely szám még nagyon messze áll a kívánt ötszázról. Az amerikai lelkészek két millió dollárt akarnak összehozni a jubileumi ünnep alkalmából. Vajjon mi mennyire közelítjük meg őket.

A pipei ifjusági D. F. Egylet folyó év március 1-én az ujonnan épült állami iskola tantermében műsorral egybekötött bált rendezett. A szereplők közül Orbán Áron kitünő színészi tehetséggel, alakításával, művészies éneklésével aratott tetszést a száz és magyar családokból álló nagy számú közönség előtt. A többi szereplők bár sohasem láttak színpadot, mégis mind elismerésre méltóan játszották szerepüket. — Folyó év március hó 29-én a délutáni istentisztelet alkalmával „Kriza emlék ünnepélyt” tartott, amelyen Sebe Ferenc lelkész olvasott fel. Kriza János unitárius püspök életrajzát, műveit, alkotásait ismertette. Ez alkalommal több szép székely népballadát szavaltak el az ifjuság egyes tagjai. — Folyó év május hó 10-én ez Amerikai és Angol Unitárius Társulatok fennállásának 100 éves jubeliuma alkalmából ünnepély volt.

Megvételre keresem Dr. Tóth Gy. művének I. kötetét (Tételes törvények), ha lehet két példányban is. Lőrinczi Dénes lupényi lelkész.

Irodalom.

Dr. Tavaszy Sándor: Világnézeti kérdések. 32, tt otti többnyire már megjelent értekezést foglal magában ez értékes könyv. Általános világnézeti kérdések, a kultúra nagy problémái és a teológiai tudományok egyik másik korszerű kérdése foglalkoztatja szerzőt e kötetében. A fejtegetések mindenütt érthetők, világosak. A hang mindig emelkedett és objektív. Le'készeinknek melegen ajánljuk e könyvet. Ára 100 leu.

Dr. Borbély István: A mai unitárius hitelvek kialakulásának története. (Rendszeres unitárius hittantörténet). I. Rész. Nem kell kiemelnünk és hangsúlyoznunk e mű fontosságát. A hangyaszorgalommal és nagy szakértelemmel feltárt ismeretlen területek, melyeken e tanulmányok átvezetnek, az unitarizmus multjára és jelenére egyaránt alapvető fontosságúak. Reméljük, hogy az I. részt rövidesen fogja követni a folytatása.

S. Nagy László: Jókai szerelmei. Elbeszélések, Kolozsvár 1925. Hét elbeszélést foglal e kis füzet, melyet írója a Jókai centennarium alkalmából bocsátott közre. Az elbeszélések mindenike, talán a legutolsót kivéve, egész kis korkép, amelyből, mint háttérből emelkedik ki Jókai életének egy-egy eseménye. A szorgalmasan összegyűjtött anyag a szerző avatott tolla alatt eleven és közvetlen létté lesz s minden darabja tartalmi és formai szempontból egyaránt méltán sorakozik az erdélyi elbeszélő irodalom legjobb termékei közé. Maga a téma — Jókai szerelmei — rendkívül hálás s valóban szerencsés ötlete volt a szerzőnek, hogy épen e neki megfelelő tárgykör feldolgozásával áldozott a nagy író emlékének. Melegen ajánljuk a csinos füzetet olvasóink figyelmébe.

Carpenter E. J. Buddhizmus és kereszténység, fordította Dr. Kiss Elek. A napokban hagyta el a sajtót e 165 oldalra terjedő Carpenter arcképével is díszített csinos és hasznos kötet. Dr. Kiss Elek immár a kiváló szerzőnek egy másik művét (A kereszténység helye a világ vallásai között) is lefordította, hogy annál könnyebben hozzáférhetővé tegye a magyar közönség számára. (A másik mű kissé tulságosan szakszerű, ez azonban, melynek eredetije 1923-ban jelent meg, a szakszerűség mellett, rendkívül érdekes, vonzó és tanulságos olvasmány). Maga a téma olyan, mely minden intelligens és gondolkodó ember érdeklődését méltán fölkeltheti. A két nagy világvallás ellentétes és rokon vonásainak e pompás megvilágítása, mély betekintést nyújt az emberiség vallásos gondolkodásának megértésébe és helyes értékelésébe. Dr. Kiss Elek nagyon helyesen teszi, hogy időnkint pontos és gondos fordításokban teszi megközelíthetővé közönségünk számára, a külföld kiváló tudósainak munkáját. Erre ma, mikor egyébként is nehezen juthatunk jó könyvekhez, kétszeresen szükség van. E mű nem hiányozhatik senkinek az asztaláról, aki komolyan érdeklődik az egyetemes emberi kultúra s így a vallás nagy problémái iránt.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

W. H. Drummond. Egyházunknak f. év május 13—18-ig előkező vendége volt. W. H. Drummond, kinek nevét immár jól ismerjük, azért jött ez alkalommal hozzánk, hogy résztvegyen a május 14-én d. u. 6 órakor az amerikai és angol unitárius társulat 100 éves jubileuma alkalmával tartott E. K. Tanácsi diszgyűlésen, hol szép és emelkedett hangu beszédben üdvözölte a velük együtt ünneplő és örvendő erdélyi unitárius testvéregyházat. Rövid ittléte alatt behatóan érdeklődött egyházunk egy s más intézményének állapota iránt. Szombaton délben kirándult Tordára, hogy lássa az unitarizmus egyik ősi fészket s meglátogassa Varga Dénes volt tordai igazgató tanárt, kihez még gyermekkori régi ismeretség fűzi. Szombat este Dr. Gál Miklós ügyvéd vendége volt. Vasárnap résztvett a Torockón lefolyó jubilaris istentiszteleten, hol a keresztény testvériségre, erőre és kitartásra buzdító megleghangu beszédet mondott. Németh István és neje fáradságot nem ismerő vendégszeretetükkel látták el most is az illustris vendéget, ki hétfőn távozott körünkől, hogy résztvegyen a Londonban tartandó jubilaris ünnepségen.

E. M. Wilbur berkeley-i unitárius teol. igazgató, kiről mult számunkban már megemlékeztünk, április 25-én Kolozson prédikált s Kiss Sándor lelkész és neje kedves vendégszeretétét élvezte. Ápr. 29-én a kolozsdobokaköri lelkészkör gyűlésén felolvasott uti tapasztalatairól, majd május 2. és 3-án kirándult Tordára és Torockóra s ez utóbbi helyen résztvett az istentiszteleten. Máj. 9-én beszédet mondott a kolozsvári templomban tartott jubilaris istentiszteleten. Ugyanezen a napon este családias közvacsora volt tiszteletére az intézetben. Levelét, melyben bucsut vett tőlünk, lapunk más helyén közöljük. Itt jegyezzük meg, hogy Dr. Kiss Elek május 14-én indult el, hogy résztvegyen a londoni ünnepségeken.

Jubilaris ünnepségeink az angol és amerikai unitárius társulat 100 éves évfordulója alkalmából itt Kolozsvárt a templomban, a díszteremben az ifjuság részvételével és az E. K. T. diszülésén, mindenütt nagy közönség jelenlétében folytak le s nagyban hozzájárultak a testvéri együttérzés megerősítéséhez.

Rendkívüli Főtanácsunk, melyet az egyházi főhatóság a sérelmes magánoktatási törvénytervezet ügyében máj. 14-ére hívott össze, a vidékről is egybegyűlt egyházi tanácsosok nagy részvételével, az ügy komolyságához illő méltósággal folyt le. A három magyar egyház szive összedobbant e történelmi nevezetességű napon s imponáló erővel tiltakozott a jogfosztó, kultura romboló és lealázó törvénytervezet ellen, melyet Románia közoktatásügyi minisztere cinikus dolyffel, minden történelmi, kulturális és pedagógiai érzék nélkül akar reáoktroynálni az erdélyi magyarságra.

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffy Márton, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 40 L. Magyarországra 60 L. Egyes szám ára 5 L. Akik a 40 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egyelet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódíj 500 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.